

UVODNIK

„Ljetopis“ Matice bošnjačke periodično je glasilo koje teži naučno utemeljeno, činjenično potkrijepljeno i kulturološki emanentno rasvjetljivati različite aspekte bošnjačke i šire balkanske i evropske duhovnosti, kulture i umjetnosti, kao i vidove odnosa i refleksija tih konekcija sa drugim narodima i kulturama s kojima se bošnjački narod kroz historiju prepliće i stvara one civilizacijske vrijednosti koje su danas prepoznatljive u njegovome kolektivnome identitetu ili, pak, sa druge strane, udio utjecaja njegovih kulturoloških i civilizacijskih dostignuća u identitetima drugih naroda.

Misija „Ljetopisa“ jeste da okupi referentne autore iz različitih oblasti koji će svojim intelektualnim dostignućima doprinijeti sveukupnome sagledavanju važnih fenomena koji utječu na društvenu zbilju, položaj i prilike bošnjačkoga naroda na historijskome životnome prostoru kao i u sredinama gdje su se, uslijed mnogobrojnih migracija, nastanjivali i oformili zajednice sa značajno velikim ili manjim brojem pripadnika. Isto tako, „Ljetopis“ će njegovati i kritičku i kreativnu misao, savremenu umjetnost, naučna i kulturna dostignuća, te promovirati mlade stručnjake i talente koji su u usponu svog naučnog i um-

jetničkog profiliranja te čija refrentnost, inovativnost i opus zavrjeđuju pažnju intelektualne elite i šire javnosti.

Vizija „Ljetopisa“ jeste da respektnim i naučno neoborivim člancima utječe na formiranje istina o bošnjačkome narodu, njegovoj duhovnosti, kulturi i umjetnosti koje će biti oslobođene svih oblika stereotipnog predstavljanja od strane drugih, te isto tako i romantičarskog, nacional-populističkog pristupa putem kojeg pojedini autori, naročito uslijed nedostatka kritičke misli i referentne valorizacije, plasiraju u javnost kao apriorne istine o ovom narodu. I jedni i drugi ovakvim pristupima nanose nesagledivu štetu duhovnosti, kulturi i umjetnosti bošnjačkoga naroda sa dugoročnim i nesagledivim negativnim posljedicama. Iz tog razloga, Matica bošnjačka, kroz periodično glasilo „Ljetopis“, ima viziju rasvijetliti sve važnije aspekte bošnjačke prošlosti i ključne procese sadašnjosti te ponuditi koncept daljeg razvoja i etabliranja kolektivnih vrijednosti s namjerom usmjeravanja budućih istraživanja sagledavanja identiteta ovog naroda na činjenice koje su naučno utemeljene i oslobođene svih drugih primjesa bilo da one dolaze od strane onih autora koji na ovaj narod i njegovu kulturu gledaju s pozicije devetnaestostoljetnih izvanbalkanskih istraživača opterećenih predodžbama koje su zasnovane na jednostranim i tendenciozno motiviranim hipotezama, idejama i težnjama (neo)kolonizma bilo da su produkt vlastite sklonosti ka mitologizaciji i ideji superiornosti u odnosu na druge.

Cilj časopisa „Ljetopis“ jeste da se formira baza naučnih radova iz kojih će se moći svi oni koje se općenito ili uskonaučno interesiraju za različite fenomene karakteristične za Bošnjake i njihov životni prostor informirati i steći široku i preciznu sliku o duhovnosti, kulturi, umjetnosti, društvenoj zbilji i okolnostima koje su uzročirale pojedine procese koji su trajno utjecali na oblikovanje identitetskih odlika ovog naroda. Namjera osnivača je da se ispuni praznina autentične i referentne kritičke misli kako bi se zatvorio prostor nepotpunog, krivog i neadekvatnog ili, pak, neistinitog i neprimjerenog

predstavljanja bošnjačkoga naroda kako sebi tako i drugima.

U ovom prvom broju „Ljetopisa“ sadržani su radovi sa međunarodne naučne konferencije „Sandžak između stradanja i pobjede“ održane 3. septembra 2021. godine u Novome Pazaru u organizaciji Matice bošnjačke a pod pokroviteljstvom Islamske zajednice u Srbiji. Povod konferencije bio je obilježavanje godišnjice zločina nad civilima bošnjačke i drugih nacionalnosti na lokalitetu Hadžet u periodu 1944-1951. godine od strane tadašnje novoformirane komunističke vlasti i države FNR/SFR Jugoslavije. Uslijed činjenice da je ovaj zločin decenijama prikrivan i sjećanje o njemu bilo prisutno tek u sporadičnim zapisima i usmenom kolektivnome pamćenju naroda Sandžaka, te obznajivano tek kroz nekolicinu javnih tribina u posljednje vrijeme, ova konferencija predstavlja prvi naučni skup najvećega ranga na kome su rasvijetljeni uzroci tog zločina, sami događaji, kao i višestruke posljedice koje je on ostavio na Bošnjake kao narod i građane Sandžaka u cjelini.

Referenti se nisu ograničavali samo na ovaj formalni povod, već su u svojim radovima odgovarali i na važna fenomenološka pitanja, poput promišljanja akademika Zukorlića i njegovih težnji da razumije koncept bošnjačkog merhameta, dobrote kao bitne identitetske odrednice ovog naroda, i dileme koja se nužno javlja uz ovakva shvaćanja: da li se ova karakteristika reflektira na naivnost Bošnjaka u određenim narodnosnim i državotvornim pitanjima ili je, pak, ova posljednja posljedica nekih historijskih procesa kroz koje je prolazio ovaj narod. Da bi se uopće moglo govoriti o tome i sagledavati ovi fenomeni vlastite prošlosti i njihovih utjecaja na sadašnjost i budućnost na naučno-racionalan pristup, akademik Rastoder smatra da je neophodno izvršiti i klasifikaciju pojmova, posebno terminološki utvrditi šta jest a šta nije historijska činjenica i da li je Sandžak, uopće, historijska činjenica i ako jest, onda u kom i kakvom obliku je s te tačke promatranja susrećemo.

S obzirom da se sami događaj zločina na Hadžetu netom poslije Drugog svjetskog rata, prema dosadašnjim preovladavajućim mišljenjima, odnosio na likvidiranje bošnjačke elite, kako vjerske tako i civilne, muftija hfz. Abdulrahman Kujević se u svom radu bavio definiranjem pojma elite kroz prizmu vjerskog poimanja i fenomenoloških postulata, njihove kategorizacije i uloge u društvu, da bi se isto tako osvrnuo i na primjere istaknutih predstavnika bošnjačke elite i njihovih uloga u izazovnim trenucima po ovaj narod u širem rasponu od devetnaestog stoljeća do danas. Prof. dr. Enver Gicić interesirao se za konkretni događaj na lokalitetu Hadžet, pokušavajući da prodre u etimološko značenje ovog toponima, njegovog geostrateškog položaja i značaja tokom odbrane Novoga Pazara za vrijeme Drugog svjetskog rata, kao i posljedicama ubijanja i likvidiranja istaknutih ličnosti.

Prof. dr. Admir Muratović pratio je političke prilike u Sandžaku prije i poslije Drugog svjetskog rata, od trenutka kada su balkanski narodi krenuli u proces rješavanja svog nacionalnog pitanja, preko međuraća do Drugog svjetskog rata i ZAVNO Sandžaka, smatrajući da je jedan od glavnih razloga događanja ovih zločina političke prirode i iz straha da se bošnjačka elita ne bi suprotstavila ukidanju Autonomije Sandžaka, prateći nadalje u svom istraživanju posljedice ovog zločina nad elitom. O posljedicama urušavanja sandžačkobošnjačke elite uzrokovanim sistemskim udarima na kolektivitet sandžačkobošnjačkog bića i njenog ponovnog uzdizanja tokom dvadesetog stoljeća i u prvim decenijama dvadeset prvog vijeka, u svom radu bavio se i prof. dr. Jahja Fehratović, hronološki prateći i punktirajući sve važne događaje, institucije i pojedince koji su u intelektualnom smislu obilježili određeni historijski period od međuraća do savremenog trenutka.

Prof. dr. Hivzo Gološ svoj rad je koncipirao na temelju arhivske građe i svjedočenjima savremenika tog perioda, utvrđujući da je zbog toga što su strijeljanja na Hadžetu uzbudila veliki broj građana došlo do sistemskog skrivanja

dokumenata. Na koncu, mr. Osman Softić problematizira pitanje ideološke i političke pozadine genocida nad Bošnjacima na bazi dostupne literature, ulazeći u raspravu o samoj definiciji genocida, ističući njene manjkavosti i kritike u domenu ideoloških i političkih zločina, te genezi zločina nad Bošnjacima i drugim muslimanima Balkana tokom novije povijesti.

Svi radovi su od strane nezavisnih kompetentnih recenzentata pregledani i dobili visoke ocjene i tretmane originalnih naučnih radova. Recenzenti su ustvrdili da su autori ponudili temeljne radove, i po prvi puta sintetske i fenomenološke tekstove koji rasvjetljavaju naučnoj i široj javnosti manje ili gotovo nepoznate činjenice i detalje, potkrijepljene izvorima i autentičnim svjedočenjima, te da kao takvi predstavljaju osnovu za dalja istraživanja i produbljivanje znanja o ovom fenomenu. Iz tog razloga, preporučili su Savjetu i Uredništvu časopisa da sve referate s ovog skupa štampaju u prvom broju „Ljetopisa“ jer doprinose istinitome i cjelovitome sagledavanju ovih događaja koji su obilježili našu bližu prošlost i utjecali na mnoge procese i sudbinu bošnjačkoga naroda. Savjet i Uredništvo su uvažili ove preporuke i odlučili da prvi broj „Ljetopisa“ u potpunosti bude posvećen ovom događaju te da sve referate, uz uvodna obraćanja, s ove konferencije odštampa u svom prvom broju.

Nadamo se da će kako „Ljetopis“ tako i njegov sadržaj naići na kvalitetan prijem stručnog i šireg auditorijuma.

U Novome Pazaru, 11. 10. 2021. godine

prof. dr. Jahja Febratović